

ГУРТІСВА Л. М.,кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри кримінального процесу,
детективної та оперативно-розшукової
діяльності(Національний університет
«Одеська юридична академія»)**УДК 343.13(101)****DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2022.4.57>****ПРАВО СУДУ ЗМІНИТИ ОБВИНУВАЧЕННЯ ПІД ЧАС УХВАЛЕННЯ
ПІДСУМКОВОГО РІШЕННЯ СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ:
АНАЛІЗ ЗАКОНОДАВЧОГО ВРЕГУЛЮВАННЯ**

Актуальність теми даного дослідження обумовлена потребами науки кримінального процесуального права та правозастосовної діяльності суду першої інстанції щодо вдосконалення положень ст. 337 Кримінального процесуального кодексу України (*далі* – КПК України), які закріплюють межі судового розгляду та право суду змінити обвинувачення під час ухвалення підсумкового рішення. На підставі аналізу чинного національного законодавства, судової практики, наукових публікацій визначені окремі проблемні ситуації належного врегулювання в ч. 3 ст. 337 КПК України права суду змінити обвинувачення та сформульовані пропозиції щодо їх подолання.

Зокрема, звернена увага, що в ч. 3 ст. 337 КПК України обмежено право суду на зміну обвинувачення, оскільки зміна обвинувачення судом може полягати не тільки у зміні правової кваліфікації кримінального правопорушення, а й у зменшенні обсягу обвинувачення (виключенні окремих епізодів протиправної діяльності, виключення окремих обтяжуючих обставин справи тощо) без зміни правової кваліфікації.

Крім того, в ст. 337 КПК України межі судового розгляду передбачені тільки щодо обвинувачених та обвинувачення, зазначеного в обвинувальному акті, і не визначені щодо: а) формулювання суспільно небезпечного діяння, вчиненого особою у стані неосудності (п. 1 ч. 1 ст. 503 КПК), зазначеного в клопотанні про застосування примусових заходів медичного характеру та б) формулювання суспільно небезпечного діяння, вчиненого особою, яка не досягла віку кримінальної відповідальності (ст. 498 КПК), зазначеного в клопотанні про застосування примусових заходів виховного характеру. Разом з тим, предметом судового розгляду може бути як обвинувальний акт, так й клопотання про застосування примусових заходів медичного характеру або клопотання про застосування примусових заходів виховного характеру.

Висловлена пропозиція положення ч. 3 ст. 337 КПК України викласти у наступній редакції: «Під час ухвалення підсумкового рішення судового розгляду суд має право змінити правову кваліфікацію діяння, передбаченого законом України про кримінальну відповідальність та/або зменшити обсяг обвинувачення, зазначеного в обвинувальному акті, або формулювання суспільно небезпечного діяння, зазначеного в клопотанні про застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру, якщо це покращує становище особи, стосовно якої здійснюється кримінальне провадження».

Ключові слова: стадія судового розгляду, межі судового розгляду, Кримінальний процесуальний кодекс України, зміна обвинувачення судом

Gurtieva L. M. The right of the court to change the indictment during the adoption of the final decision of the trial: an analysis of the legislative regulation

The relevance of the topic of this study is determined by the needs of the science of criminal procedural law and the law enforcement activity of the court of first instance regarding the improvement of the provisions of Art. 337 of the Criminal Procedure Code of Ukraine (*next* – CPC of Ukraine), which fix the boundaries of the trial and the right of the court to change the accusation during the adoption of the final decision. On the basis of the analysis of current national legislation, judicial practice, and scientific publications, certain problematic situations of proper regulation have been determined in Part 3 of Art. 337 of the CPC of Ukraine the right of the court to change the indictment and formulated proposals to overcome them.

In particular, it is noted that in Part 3 of Art. 337 of the CPC of Ukraine limits the court's right to change the indictment, since the change of the indictment by the court may consist not only in changing the legal classification of the criminal offense, but also in reducing the scope of the indictment (exclusion of certain episodes of illegal activity, exclusion of certain aggravating circumstances of the case, etc.) without changing the legal qualification.

In addition, in Art. 337 of the CPC of Ukraine, the limits of the trial are provided only for the accused and the accusation specified in the indictment, and are not defined for: a) wording of a socially dangerous act committed by a person in a state of insanity (clause 1 part 1 of article 503 of the CPC of Ukraine) specified in the petition for the application of coercive measures of a medical nature and b) wording of a socially dangerous event committed by a person who has not reached the age of criminal responsibility (Article 498 of the CPC of Ukraine), specified in the petition for the application of coercive measures of an educational nature. At the same time, the subject of court proceedings can be both an indictment and a petition for the application of coercive measures of a medical nature or a petition for the application of coercive measures of an educational nature.

The expressed proposal of the provision of Part 3 of Art. 337 of the CPC of Ukraine should be read as follows: «When making the final decision of the trial, the court has the right to change the legal qualification of the act provided for by the Law of Ukraine on criminal responsibility and/or reduce the scope of the charge specified in the indictment or the wording of the socially dangerous act specified in the petition on the application of coercive measures of a medical or educational nature, if this improves the situation of the person against whom criminal proceedings are being conducted».

Key words: *the stage of the trial, the limits of the trial, the Criminal Procedure Code of Ukraine, changing the charge by the court.*

Вступ. Актуальність теми даного дослідження обумовлена потребами науки кримінального процесуального права та правозастосовної діяльності суду першої інстанції щодо вдосконалення положень Кримінального процесуального кодексу України (*далі* – КПК) [1], які закріплюють межі судового розгляду та право суду змінити обвинувачення під час ухвалення підсумкового рішення. Вказана проблематика відповідає напрямам Національної стратегії у сфері прав людини, затвердженої Указом Президента України від 24 березня 2021 року № 119/202 [2, п. 4 § 4 та ін.], Стратегії розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021 – 2023 роки [3], оскільки належне законодавче врегулювання меж судового розгляду є гарантією права на справедливий суд [4, ст. 6 та ін.].

В ст. 337 КПК визначено межі судового розгляду щодо 1) обвинуваченого та 2) обвинувачення, зазначеного в обвинувальному акті. Також регламентовано право прокурора (ч. 2) та суду (ч. 3) змінити обвинувачення. Разом з тим, положення ч. 1 та ч. 3 ст. 337 КПК сформульовано недостатньо точно, повно та узгоджено з іншими приписами КПК (п. 5 ч. 3 ст. 314 КПК, ч. 1 та ч. 3 ст. 420 КПК та ін.) та Кримінального кодексу України (*далі* – КК) [5]). Така ситуація не відповідає вимогам правової (юридичної) визначеності. Юридична визначеність

(яка є складовою, обов'язковим елементом поняття «верховенство права»), серед іншого, «вимагає, щоб юридичні норми були чіткими і точними та спрямованими на забезпечення того, щоб ситуації та правовідносини залишалися передбачуваними <...>» [6, п. 46].

Аналіз останніх досліджень і публікацій дозволяє дійти висновку, що після прийняття КПК України 2012 р. окремі аспекти належного законодавчого регулювання права суду змінити обвинувачення під час ухвалення підсумкового рішення судового розгляду досліджували такі українські вчені, як Н.В. Глинська, О.В. Капліна, Т.В. Лукашкіна, О.А. Савицький, Н.П. Сиза, І.І. Скільський та інші. Вказану проблематику частково ми також розглядали [7, с. 399-402]. Проте, дане питання потребує подальшої наукової розробки, з огляду на нечіткості в змісті окремих нормативних положень (ч. 1 та ч. 3 ст. 337 КПК та ін.).

Постановка завдання. Мета статті – на підставі аналізу чинного національного законодавства, судової практики, наукових публікацій визначити окремі проблемні ситуації належного врегулювання в ч. 3 ст. 337 КПК права суду змінити обвинувачення та сформулювати пропозиції щодо їх подолання.

Результати дослідження. Згідно з ч. 3 ст. 337 КПК «з метою ухвалення справедливого судового рішення та захисту прав людини і її основоположних свобод суд має право вийти за межі висунутого обвинувачення, зазначеного в обвинувальному акті, лише в частині зміни правової кваліфікації кримінального правопорушення, якщо це покращує становище особи, стосовно якої здійснюється кримінальне провадження».

По-перше, на наш погляд, навряд чи доцільно пов'язувати право суду на зміну обвинувачення «з метою ухвалення справедливого рішення та захисту прав людини і її основоположних свобод <...>», і ось чому. Вся діяльність суду (а також інших службових осіб, на яких покладено обов'язок здійснювати кримінальне провадження) спрямована на захист прав і основоположних свобод людини та має бути справедливою. Таке твердження впливає з положень ст. 2 КПК («Завдання кримінального провадження»), змісту засад кримінального провадження (зокрема, верховенства права (ст. 8 КПК), законності (ст. 9 КПК) та ін.), ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року та практики Європейського суду з прав людини, а також інших джерел кримінального процесуального права. Оскільки якість судових рішень є основним компонентом якості правосуддя [8, п. 2 Вступу], то, безперечно, вони (судові рішення) мають бути справедливими¹. Разом з тим, судові рішення повинні бути як справедливим (ч. 3 ст. 337 КПК, ст. 410 КПК), так й законним, обґрунтованим і вмотивованим (ст. 370 КПК). Отже, незрозуміло, чому законодавець пов'язує право суду змінити обвинувачення з метою ухвалення **лише справедливого** судового рішення (при цьому зміст поняття «справедливість рішення» в КПК не закріплено, як це визначено щодо законності, обґрунтованості та вмотивованості судового рішення в ст. 370 КПК). Цілком логічно виникає питання: чи може суд змінити обвинувачення, керуючись вимогою ухвалення **законного чи обґрунтованого** рішення? Звісно, що так, з огляду на законодавче закріплення вказаних правових вимог в ст. 370 КПК².

На наше переконання, в ч. 3 ст. 337 КПК достатньо обмежитись вказівкою, на якому етапі судового розгляду суд має право змінити обвинувачення (або формулювання суспільно небезпечного діяння), тобто зазначити: «Під час ухвалення підсумкового рішення судового розгляду <...>».

¹ В юридичній літературі звертається увага, що «справедливими мають бути всі рішення, що приймаються у кримінальному судочинстві» [9, с. 250, с. 345 та ін.].

² Так, за ч. 2 ст. 370 КПК «**законним** є рішення, ухвалені компетентним судом згідно з нормами матеріального права з дотриманням вимог щодо кримінального провадження, передбачених цим Кодексом». За ч. 3 ст. 370 КПК «**Обґрунтованим** є рішення, ухвалені судом на підставі об'єктивно з'ясованих обставин, які підтверджені доказами, дослідженими під час судового розгляду та оціненими судом відповідно до статті 94 цього Кодексу». Крім того, в рішеннях Європейського суду з прав людини [10, § 33; 11, § 30 та ін.] законність, обґрунтованість та вмотивованість судового рішення інтерпретуються як елемент права на справедливий суд, складова частина або гарантія «справедливого правосуддя», «справедливого судового розгляду».

Деякі науковці (О.А. Савицький), аналізуючи положення ч. 3 ст. 337 КПК, вказують, що «таке право суду надано з метою ухвалення законного **вироку** та захисту прав і основних положених свобод людини і громадянина» [12, с. 171].

Вважаємо, таке твердження є недостатньо коректним та викликає ряд питань: суд може змінити обвинувачення, ухвалюючи лише вирок? А якщо йдеться про ухвалення інших видів підсумкових рішень, суд може змінити обвинувачення? Більш того, наслідком зміни судом обвинувачення та *за наявності певних умов*, підсумковим рішенням судового розгляду може бути не вирок, а ухвала про закриття кримінального провадження (в тому числі, у зв'язку зі звільненням від кримінальної відповідальності). Так, Верховний Суд в постанові від 01 червня 2021 року у справі № 373/3768/13-к (провадження № 51-6336км20) вказав наступне. «Якщо дії обвинуваченого було перекваліфіковано судом першої інстанції з тяжкого злочину на злочин невеликої тяжкості, строк давності притягнення до кримінальної відповідальності за вчинення якого на момент судового розгляду вже закінчився, то суд повинен звільнити обвинуваченого від кримінальної відповідальності (*за наявності його згоди*) або звільнити від призначеного покарання у зв'язку із закінченням строків давності (*за її відсутності*)» [13].

В постанові Великої Палати Верховного Суду від 03 липня 2019 року у справі № 288/1158/16-к (провадження № 13-28кс19) [14], серед іншого, розглядалось питання про зміну судом обвинувачення з ч. 4 ст. 296 КК на ч. 2 ст. 125 КК України та зазначалось, що «у випадку, якщо суд дійде висновку про необхідність перекваліфікації дій особи зі злочину публічного обвинувачення на злочин приватного обвинувачення, позиція потерпілого матиме вирішальне значення для подальшої долі кримінального провадження, зумовленої такою перекваліфікацією» (п. 37). Суд наділений повноваженнями **ухвалити обвинувальний вирок** із перекваліфікацією діяння на злочин приватного обвинувачення незалежно від думки потерпілого щодо такої його юридичної оцінки, за наявності наступних умов (або принаймні однієї з них): 1) заяву про злочин було подано потерпілим, або 2) якщо потерпілий не подавав до правоохоронних органів заяви про злочин як окремого процесуального документа, однак до початку чи під час досудового розслідування і/або судового провадження однозначно висловив свою позицію про притягнення винного до кримінальної відповідальності, відповідна позиція, зафіксована у процесуальних документах; у подальшому не відмовився від притягнення обвинуваченого до кримінальної відповідальності (п. 38). «Якщо потерпілий не подавав заяви про злочин і до початку чи під час досудового розслідування і/або судового провадження, не порушував питання про притягнення обвинуваченого до кримінальної відповідальності або ж прямо і беззастережно відмовився від обвинувачення (за винятком кримінальних проваджень щодо злочинів, пов'язаних із домашнім насильством), то така позиція зумовлює **припинення кримінального провадження шляхом його закриття** на підставі п. 7 ч. 1 та ч. 7 ст. 284 КПК України після перекваліфікації діяння на злочин приватного обвинувачення» (п. 91) [14], тобто суд постановляє ухвалу про закриття кримінального провадження.

Отже, навряд чи доцільно пов'язувати право суду змінити обвинувачення з метою ухвалення лише вироку, оскільки підсумковим рішенням судового розгляду може бути й інший вид судового рішення – ухвала, яка має бути законною, обґрунтованою, вмотивованою та справедливою.

Що стосується підсумкових рішень стадії судового розгляду, то викликають зауваження положення п. 22 ч. 1 ст. 3 КПК : «суд першої інстанції <...> має право ухвалити вирок або постановити ухвалу про закриття кримінального провадження <...>», оскільки є неповними. Тобто, не вказано ухвала про застосування примусових заходів виховного характеру (ч. 2 ст. 500 КПК) та ухвала про застосування примусових заходів медичного характеру (ч. 2 ст. 512 КПК). Ухвалу про відмову у застосуванні примусових заходів виховного або медичного характеру можна розглядати як окремі випадки закриття кримінального провадження певного виду.

По-друге, в ч. 3 ст. 337 КПК закріплено, що «<...> суд має право **вийти за межі висунутого обвинувачення**, зазначеного в обвинувальному акті <...>». Проте, по суті йдеться **про зміну обвинувачення**, якщо це покращує становище особи, стосовно якої здійснюється кримінальне провадження, тобто зміну обвинувачення на менш тяжке (та таке, яке не буде істотно відрізнятися від попереднього обвинувачення за фактичними обставинами). Ми підтримуємо позицію вчених (Т.В. Лукашкіної та ін.), що формулювання права суду «вийти за межі висунутого обвинувачення» є не дуже вдале, адже «вийти за межі» можна розуміти як «перебільшити межі», а зі змісту ч. 3 ст. 337 КПК вбачається, що суд може змінити обвинувачення тільки на користь обвинуваченого, тільки покращити його становище, тобто «зменшити» обвинувачення [15, с. 567], а перебільшити – не може. Вважаємо доцільним в розглядуваному положенні виключити термінологічне словосполучення «вийти за межі висунутого обвинувачення», зазначивши «суд має право змінити обвинувачення <...>».

В ч. 3 ст. 337 КПК дещо обмежено право суду на зміну обвинувачення, оскільки йдеться про право суду змінити його «лише в частині зміни правової кваліфікації кримінального правопорушення <...>». Разом з тим, зміна обвинувачення судом може полягати не тільки у зміні правової кваліфікації кримінального правопорушення, а й у зменшені **обсягу обвинувачення** (виключенні окремих епізодів протиправної діяльності, виключення окремих обтяжуючих обставин справи тощо) **без зміни правової кваліфікації** [15, с. 568]. Крім того, в ч. 1 ст. 420 КПК зазначено, що «суд апеляційної інстанції скасовує вирок суду першої інстанції і ухвалює свій вирок у разі: 1) необхідності застосування закону про більш тяжке кримінальне правопорушення чи збільшення обсягу обвинувачення <...>». Отже, вбачається, що суд першої інстанції може змінити як кваліфікацію кримінального правопорушення, так і зменшити обсяг обвинувачення, що необхідно зазначити в ч. 3 ст. 337 КПК.

Далі (по-третє). Ще один істотний недолік, на наше переконання [7, с. 399-402], полягає в тому, що в ст. 337 КПК межі судового розгляду передбачені тільки щодо обвинувачених та обвинувачення, зазначеного в обвинувальному акті, і не визначені щодо:

а) формулювання суспільно небезпечного діяння, вчиненого особою у стані неосудності (п. 1 ч. 1 ст. 503 КПК), зазначеного в клопотанні про застосування примусових заходів медичного характеру та

б) формулювання суспільно небезпечного діяння, вчиненого особою, яка досягла одинадцяти років, але не досягла віку, з якого може наставати кримінальна відповідальність (ст. 498 КПК), зазначеного в клопотанні про застосування примусових заходів виховного характеру.

А. Очевидно, що від того, яке саме суспільно небезпечне діяння, на думку прокурора та суду, було **вчинене особою у стані неосудності**, залежить обрання виду примусових заходів медичного характеру. В ст. 94 КК, якою визначені види примусових заходів медичного характеру, а також передбачено, що суд може не визнати за необхідне застосування до психічно хворого примусових заходів медичного характеру (ч. 6 ст. 94 КК), йдеться про те, що суд обирає вид примусового заходу медичного характеру залежно від характеру та тяжкості захворювання, **тяжкості вчиненого діяння**.³ Таким чином, зміна формулювання суспільно небезпечного діяння, в зв'язку з яким вирішується питання про застосування примусових

³ Так, в постанові Верховного Суду від 30 травня 2019 року (справа № 243/4632/17; провадження № 51-5807км18 вказано: «<...> Статтею 94 КК України визначено три критерії, які суд має враховувати при призначенні певного виду примусових заходів медичного характеру: медичний (характер і тяжкість захворювання), **юридичний (тяжкість вчиненого діяння)** та соціальний (ступінь небезпечності психічно хворого для себе чи інших осіб). При цьому ступінь небезпечності психічно хворого містить оцінку: суспільної небезпеки вчиненого діяння, характеру вчиненого, можливих або тих, що настали, суспільно небезпечних наслідків та інших подібних обставин; психічного стану особи на момент розгляду справи судом і небезпечності цього хворого для оточуючих, що випливає з характеру захворювання <...>». Крім того, «колегія суддів звертає увагу на те, що метою примусових заходів медичного характеру є не тільки обов'язкове лікування особи, яка вчинила суспільно небезпечне діяння, але й запобігання вчиненню нею суспільно небезпечних діянь (ст. 92 КК України). Для досягнення цієї мети суд має визначити конкретний вид примусового заходу, враховуючи всі передбачені ст. 94 КК України критерії в їх сукупності» [16]. Така позиція була викладена й в інших постановках Верховного Суду.

заходів медичного характеру, впливатиме на обрання виду примусових заходів медичного характеру, а, можливо, й на рішення суду про відмову у застосуванні таких заходів. Вважаємо, змінити формулювання суспільно небезпечного діяння, в зв'язку з яким поставлене питання про застосування примусових заходів медичного характеру, мають право як прокурор, так і суд. Прокурор може поставити питання про вчинення особою у стані неосудності як більш тяжкого суспільно небезпечного діяння, так і менш тяжкого суспільно небезпечного діяння. Суд має право змінити формулювання суспільно небезпечного діяння, вчиненого особою у стані неосудності, тільки на менш тяжке.

Інша ситуація спостерігається у разі вирішення питання про застосування примусових заходів медичного характеру до **особи, яка вчинила кримінальне правопорушення**, а після цього захворіла на психічне захворювання (п. 2 ч. 1 ст. 503 КПК), оскільки кримінальне провадження по суті не вирішується. Питання про винуватість особи, про вчинення нею конкретного кримінального правопорушення буде вирішувати суд, який розглядатиме таке кримінальне провадження по суті після одужання особи (ч. 4 ст. 95 КК, ч. 2 ст. 515 КПК) [7, с. 401; 17, с. 318 та ін.]. Отже, і питання про правильність кваліфікації кримінального правопорушення, обсяг обвинувачення суд буде вирішуватись під час розгляду провадження по суті.

Б. Можливість зміни формулювання суспільно небезпечного діяння, у зв'язку з вчиненням якого постає питання про застосування до особи, яка досягла одинадцяти років, але не досягла віку кримінальної відповідальності, примусових заходів виховного характеру, також не передбачена ч. 3 ст. 337 КПК. Проте необхідність такої зміни може виникати, і право на зміну формулювання суспільно небезпечного діяння повинно передбачатись як для прокурора, так і для суду. Частиною 2 ст. 105 КК зазначені примусові заходи виховного характеру, які мають різний ступень обмеження прав та свобод неповнолітнього (від застереження до направлення його до спеціальної навчально-виховної установи для дітей і підлітків до його виправлення на строк до трьох років). Отже, обираючи конкретний захід виховного характеру до неповнолітнього, який не досяг віку кримінальної відповідальності, суд враховує, яке саме суспільно небезпечне діяння вчинив цей неповнолітній (під ознаки якого діяння, передбаченого Кримінальним кодексом України, підпадає таке діяння). Вважаємо, що суд має право змінити формулювання суспільно небезпечного діяння тільки в бік покращення становища неповнолітнього.

В обох розглянутих нами випадках (видах кримінального провадження) суд свої висновки щодо необхідності зміни формулювання суспільно небезпечного діяння повинен обґрунтувати у підсумковому рішенні судового розгляду, яке приймає у формі ухвали.

Звернемо увагу, що за ч. 3 ст. 420 КПК «суд апеляційної інстанції скасовує ухвалу про застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру і постановляє свою ухвалу у разі: 1) необхідності правової кваліфікації діяння, передбаченого законом України про кримінальну відповідальність, як більш тяжкого; <...>». З огляду на вказані положення вбачається, що суд першої інстанції може не погодитись з кваліфікацією суспільно небезпечного діяння, зазначеної в клопотанні про застосування примусових заходів виховного чи медичного характеру, та змінити її на менш тяжке.

Висновки. В аспекті вдосконалення законодавчого закріплення права суду змінити обвинувачення, зазначеного в обвинувальному акті, або формулювання суспільно небезпечного діяння, зазначеного в клопотанні про застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру, положення ч. 3 ст. 337 КПК запропоновано викласти у наступній редакції:

«Під час ухвалення підсумкового рішення судового розгляду суд має право змінити правову кваліфікацію діяння, передбаченого законом України про кримінальну відповідальність та/або зменшити обсяг обвинувачення, зазначеного в обвинувальному акті, або формулювання суспільно небезпечного діяння, зазначеного в клопотанні про застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру, якщо це покращує становище особи, стосовно якої здійснюється кримінальне провадження».

Таке законодавче закріплення, на наш погляд, є більш узгодженим з приписами п. 5 ч. 3 ст. 314, частин 1 та 3 ст. 420 КПК та ін., відповідає положенням юридичної визначе-

ності, належної правової процедури судового розгляду (який проводиться як у загальному порядку, так й в особливому), практиці Європейського суду з прав людини щодо справедливого судового розгляду.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 26.07.2022).
2. Національна стратегія у сфері прав людини. Затверджена Указом Президента України від 24 березня 2021 року № 119/202. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/119/2021#Text>
3. Стратегія розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021–2023 роки. Затверджена Указом Президента України від 11 червня 2021 року № 231/2021. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/231/2021#Text>.
4. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод, прийнята Радою Європи 04.11.1950 р. / *Верховна Рада України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text.
5. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04. 2001 р. № 2341-III. *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws> (дата звернення: 26.07.2022).
6. Верховенство права : доповідь Європейської комісії «За демократію через право» (Венеційська комісія) / пер. на укр. С. Головатого. *Право України*. 2011. № 10. С. 168–184. URL: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDLAD\(2011\)003rev-ukr](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDLAD(2011)003rev-ukr).
7. Гуртієва Л.М. Межі судового розгляду кримінальної справи за колом осіб: аналіз законодавчого врегулювання. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 6. 2022. С. 399-402. URL: http://www.lsej.org.ua/6_2022/88.pdf. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-6/88>
8. Висновок № 11 (2008) Консультативної ради європейських суддів до уваги Комітету міністрів Ради Європи щодо якості судових рішень. URL: https://court.gov.ua/userfiles/visn_11_2008.pdf.
9. Глинська Н.В. Концептуальні засади визначення та забезпечення стандартів добро-якості кримінальних процесуальних рішень: дис. ... д-ра юрид. наук. Харків, 2015. 462 с.
10. Хаджіанастасіу проти Греції (Hadjianastassiou v. Greece): рішення Європейського суду з прав людини від 16 грудня 1992 р. (заява № 12945/87). URL: <http://www.echr.coe.int//>
11. Гірвісаарі проти Фінляндії (Hirvisaari v. Finland): рішення Європейського суду з прав людини від 27 вересня 2001 р. (заява № 49684/99). URL: <http://old.minjust.gov.ua/file/54710//>
12. Савицький О.А. Суддя Вищого антикорупційного суду як суб'єкт кримінальних процесуальних відносин : дис. ... доктора філософії за спеціальністю 081 – Право. Національна академія внутрішніх справ, Київ, 2021. 232 с.
13. Постанова Другої судової палати Касаційного кримінального Верховного Суду від 01 червня 2021 року у справі № 373/3768/13-к (провадження № 51-6336км20). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/97517621>.
14. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 03 липня 2019 року у справі № 288/1158/16-к (провадження № 13-28к19). URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/82998245>.
15. Науково-практичний коментар до Кримінального процесуального кодексу України / За редакцією С.В. Ківалова та С.І. Кравченко. Одеса : Фенікс, 2020. 924 с.
16. Постанова Першої судової палати Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 30 травня 2019 року у справі № 243/4632/17 (провадження № 51-5807км18). URL: <https://zakononline.com.ua/court-decisions/show/82246896>.
17. Лукашкіна Т.В. Предмет доказування у провадженні щодо застосування примусових заходів медичного характеру. *Правові та інституційні механізми забезпечення розвитку України в умовах європейської інтеграції* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 18 травня 2018 р.) У 2-х т. Т. 2 / відп. ред. Г.О. Ульянова. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2018. С. 315-319.

